

Eesti Kohtunike Ühing

Hr Raivo Aeg
justiitsminister
Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie 17.11.2020 nr 8-1/6747

Meie 09.12.2020

Eesti Kohtunike Ühingu arvamus Halduskohtumenetluse seadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (kohtumenetluse avalikkus) väljatöötamise kavatsuse kohta

Eesti Kohtunike Ühingu (EKOÜ) hinnangul väljatöötamise kavatsuses (VTK) kirjeldatud probleemid seoses kohtuotsuste avaliku kuulutamise ja kohtulahendite (sh jõustumata lahendite) avalikustamisega eksisteerivad. Probleemide lahendamiseks on muudatuste tegemine menetlusseadustikes ja nendega seotud õigusaktides möödapääsmatu, lisaks on ilmselt jätkuvalt vajalik kohtute praktika ühtlustamine kohtulahendite avalikustamisel. Avalikustamine aitab kindlasti kaasa kohtumenetluse läbipaistvusele, mis omakorda on õigusemõistmise usaldusväärseuse oluline garantii. Seetõttu EKOÜ toetab VTK-st tulenevaid kohtulahendite avalikustamisega seotud algatusi.

Kuna arvamuse esitamiseks antud tähtaeg on VTK mahtu arvestades lühike (15 tööpäeva), ei pea EKOÜ võimalikuks VTK-s pakutud lahendite **avalikustamist puudutavate konkreetsete alternatiivide osas** käesolevas arvamuses lõplikku seisukohta kujundada. EKOÜ ei näe iseenesest mõistlikke põhjuseid jõustumata kohtulahendite avaldamata jätmiseks asjades, kus menetlus, sh kohtuistungid, on olnud avalik. Tsiivil- ja haldusasjades võiks kohtulahendite avalikustamisel füüsiliste isikute nimed olla vaikimisi anonüümitud, v.a juhul, kui füüsiline isik ise on soovinud enda nime avaldamist.

VTK-s pakutud variantide vahel valides tuleb ühe kaalutlusena arvestada seda, et kohtute kantseleide koormus muudatuste tagajärjel oluliselt ei suureneks. Anonüümimisel peab olema võimalik kasutada eelkõige automatiseeritud lahendusi (n-õ kratte). Vastasel juhul tuleks muudatuste kavandamisel arvestada täiendavate tööjõukuludega (ja neid prognoosida). VTK põhjal jääb ebaselgeks, millal viidatud infotehnoloogilised lahendused kasutusvalmis saavad.

Kindlasti on vajalik seaduse tasandil reguleerida **kohtutoimikuga tutvumise aluseid ja korda kriminaalmenetluses**. Samuti on vajalik luua ka digitaalse toimikuga tutvumist puudutavad sätted.

Samas kahtleb EKOÜ, **kas toimikuga tutvumise regulatsiooni täielik ühtlustamine kõigis menetlusliikides on põhjendatud**. EKOÜ nõustub VTK-s märgituga, et avalikkuse jaoks tuleb tagada selged reeglid õigusemõistmise avalikkuse kohta. Samas tuleb reeglite loomisel arvestada menetlusliikide erisustega. Eelduslikult on kriminaalmenetlustes avalikkuse põhjendatud huvi oluliselt suurem võrreldes tsiviilasjadega, kus üldjuhul lahendatakse isikute eraõiguslikke vaidlusi. Haldusasjades võib põhjendatud huvi olemasolu sõltuda paljuski asja sisust.

VTK-s märgitu järgi kavandatakse muuta **toimikule juurdepääsupiiranguid kinnistes kohtumenetlustes**. Need muudatused vajaksid põhjalikumat analüüsi, mh erinevate menetlusliikide lõikes. EKoÜ ei ole veendunud, et tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) § 59 lg 3 teises lauses ja halduskohtumenetluse seadustiku (HKMS) § 89 lg 2 kolmandas lauses sätestatu on vastuolus põhiseadusliku kohtupidamise avalikkuse põhimõttega (nagu on märgitud VTK-s). Ühelt poolt võib menetlusvälisel isikul olla õigustatud huvi toimikuga tutvuda, kuid teiselt poolt on menetlusosalisel õigus toimikusse kogutud andemetega seotud informatsioonilisele enesemääramisele. Menetlusvälise isiku toimikuga tutvumise regulatsiooni eesmärk on neid huve omavahel tasakaalustada. VTK-s puudub käsitus selle kohta, millistest kaalutlustest lähtudes on seadusandja kehtestanud TsMS § 59 lg 3 teise lause ja HKMS § 89 lg 2 kolmanda lause ning miks nendest sätetest lähtuvad piirangud enam ajakohased ei ole. Samuti ei ole VTK-s isegi näidete varal põhjendatud seisukohta, et menetluse kinniseks kuulutamise alused võivad aastatega ära langeda, aktuaalsuse kaotada või isegi juba lahendi jõustumisel olla asjakohatud.

EKoÜ ei ole vastu sellele, et võimaldada **kohtuistungite avalikke ülekandeid** arvutivõrgu vahendusel VTK-s märgitud tingimustel ja piirangutega. Samas ei tohi ülekannetega seonduvate tehniliste probleemide lahendamine muutuda takistuseks istungite läbiviimisel ega suurendada istungisekretäride töökoormust.

Austusega

(allkirjastatud digitaalselt)

Indrek Parrest
Eesti Kohtunike Ühingu esimees